

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

18. De interpretatione legum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

nalium, saltem in Imperio, vt testamenta non solemnina cassentur. Ergò id iustè fit, consequenter hæredi ius acquiritur: Interim fateor, si stylus alicuius curiæ esset, vt hæreditas conferretur secundum voluntatem defuncti, etiam ex testamento non solemnini, tunc cessante scandalo, posse institutum hæredem, vel legatarium clanculum accipere, quod sibi voluntate defuncti relictum est; esto, in externo foro id probari non possit. Quia quando in externo foro alicui causa abiudicatur solum propter defectum probationis, tunc pars litigans, si veritatem perspectam habeat, non tenetur se in conscientia conformare sententiæ, nisi propter scandalum vitandum. Alioquin, si causa aperta sit, nullaque probatione indigens, tunc Iudicis sententia, si iusta sit, iuri naturali ac conscientiæ repugnare non potest, vt per se patet. Quamobrem hanc regulam dare possumus. Quod forum externum, si iustum est, non repugnat foro interno conscientiæ, nisi propter defectum probationis, adeoq; per accidens ob ignorantiam.

C A P. XVIII.

De Interpretatione Legum.

NB. **L** Ex alia est Communis (quæ vt i verbis ita & sensu vniuersa complectitur) alia exorbitans (quæ à communi lege ob fauorem causæ, vel personæ, aliquos eximit, diciturq; ius speciale seu priuilegium) alia limitans, (per quam à communi lege exceptio fit, vt in certo casu locum non habeat.) Differt lex limitans ab exorbitante, quod hæc certum personarum genus à lege communi eximat, illa verò à communi iure certū casum excipiat. Alia corrigēs, (per quam ius commune vel in totum vel ex parte simpliciter aboletur.) Nam lex noua veteri derogat, si simul stare nō possunt. Alia lex dicitur fauorabilis,

quæ in personæ vel communitatis fauorem lata. Lex odiosa, (quæ in detrimentum personæ.) Lex pœnalis (quæ pœnam transgressori decernit.) Omnis lex pœnalis est etiam odiosa, sed non è contra.

NB. Sæpè lex pœnalis, quatenus vergit in utilitatem animæ, in fauorem Ecclesiæ, vel boni publici, iuter fauorabiles censerì potest.

Præterea, an lex fauorabilis sit nec ne, id æstimandum debet ex principali intentione Legislatoris, vtrum fuerit, ut alicui gratiam præstaret, licet secundum in alicuius damnum cederet. Nam ex primario finis consideranda est dispositio.

1. Interpretatio est verbi vel sententiæ obscuræ aliud declaratio. Alia insuper est necessaria, alia doctrinalis. Illa vel generalis siue erga omnes subditos quæ pertinet ad Legislatorem vel principem, habet enim & ipsa legis vim: Quare eiusdem est legem authentice interpretari, cuius & condere. l. 9. & seq. C. de legibus. Alia particularis quæ ad inferiorem Iudicem spectat. Nam Iudex est iuris interpret in casibus dubiis. Dicitur autem hæc Iudicialis interpretatio necessaria, quia iuxta eam iudex sententiam fert, & parere oportet, tanquam vim habenti particulari legitimi præcepti. Interpretatio doctrinalis non necessaria, Scholastica, Doctorum propria, quæ consuetudinem adfert, non necessitatem: nisi sit omnium Iudicum consensus.

Particularis interpretatio Iudicis est, in ordine solum ad partes: nam alij non tenentur illam sequi.

2. In dubio præsumptio esse debet pro lege communi, quod verò à communi iure deficit, strictè interpretandum.

Correctio legum, quantum fieri potest vitanda.

Nam iura iuribus concordare debent, eorumque correctio, quatenus fieri potest, vitanda. c. cū expediat, de elect. in 6

Exceptio à regula firmat regulam in aliis.

Lex pœnalis & odiosa strictam interpretationem postulat, iuxta in pœnis benignior est interpretatio facienda reg. 49. in 6. & reg 15. in 6. Odia restringi & fauores conuenit ampliari. Ea propter verba legis pœnalis intelligenda sunt cum effectu, V. C. si censura Canonica, vel irregularitas homicidæ decreta sit, eam non incurret, qui occidendi proposito facinus aggressus est; nisi effectus mortis sequatur.

In legum interpretatione potius adhærendum menti, quam verbis legislatoris. Ratio, quia mens & voluntas Legislatoris est veluti spiritus & anima legis, vnde omnis vis obligandi per verba tanquam signa instrumentalia prouent. Porro mens & voluntas Legislatoris, partim ex materia Legis, partim ex circumstantiis, præcipuè verò fine, causa, siue ratione legis ferendæ intelligi poterit, iuxta reg. 68. in ff. quous idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum accipietur, quæ rei gerendæ aptior est.

Indubio verba legis, alteriusue dispositionis accipi debent secundum communem acceptionem, quæ etiam proprietati præferenda est.

Propria verborum interpretatio eligenda potius quam impropria, nisi ad hanc recurrere necessitas cogat, aut recepta consuetudo aliter legem interpretetur, aut si significatio verbi propria absurditatem contineat, aut si de mente Legislatoris aliunde certior coniectura accipi possit, aut si lex secundum propriam verborum significationem repugnaret aut derogaret antiquioribus iuribus, tunc ad impropriam significationem trahenda est.

H 5 Lex

7 Lex generaliter vel indefinitè loquens omnia significata propria comprehendere censetur. Nam *verba generalia generaliter accipiēda sunt*. l. i. ff. de legat. præstandis; Et, *vbi ius non distinguit, nec nos distinguere debemus* ait Bartolus in l. de pretio. ff. de publiciana, &c.

NB. Enunciatio indefinita in communi locutione æquiualeat vniuersali.

8 In materia fauorabili ac nemini præiudicante nisi quid obstet, ultra communem & vsitatam verborum acceptionem interpretatio fieri potest. V. C. Statutum de filiis comprehendit quidem etiam filias; quia vox filiorum pro vtroque sexu accipitur; non tamen nepotes, neque filios adoptatos.

NB. Vocabulum mors apud iureconsultos etiam accipitur pro morte civili; nomen filii pro adoptiuo & legitimo pro legitimato.

9 Interdum lex ultra verborum significationem rationis identitatem extenditur ad alios casus & personas; si præsumi possit, Legislatoris mentem fuisse eos etiam comprehendere, modo ratio, quæ mori Legislatorem etiam ad id, quod in lege suo expressè statuendum, adæquatè siue per omnia etiam loca habeat in aliis casibus per verba non expressis.

NB. Talis extensio ob similitudinem rationis fieri non debet in legibus odiosis, nisi necessitas cogat ad seruandam instantiam legis.

10 Statutum de vno correlatorum censetur etiam statutum de altero. Vt si pœna aliqua Canonica vel civilis vxoricidio decreta sit, eam etiam vxor incurreret, si maritum occiderit. Item si lex disponat, vt maritus succedat vel non succedat in bonis vxoris, idem quoque interpretandum est de vxore.

re, vt succedat vel non succedat in bonis defuncti mariti.

NB. Quando 2. iniure æquiparantur, quod de vno constituitur, de altero etiam constitutum cense- tur. Sic V.C. Excommunicationem canonis, latam contra Clericorum percussores, incurrit etiam man- dans ob iuris æquiparationem. Cum quis per ali- um facit, perinde esse, ac si ipsemet faciat, etiam ra- ti habens, quia rati habitio æquiparatur man- dato, iuxta reg. 10. in 6. *Rati habitio nem re- tro trahi; & mandato non est dubium compa- rari.*

Lex interpretans non minus obligat, quàm in- terpretata. Nam licet Princeps interpretando le- gem anteriorem, eius sensum non assequatur, ta- men autoritas interpretantis defectum supplet: si- quidem lex interpretans non minu obligat, quam interpretata. Iudex verò quilibet à publica potesta- te, ipsoque principe in mandatis habet, vt, quam fie- ri potest, conformiter legibus sententiam proferat. Quapropter, si lex suppetat, per quam controuer- sia exprimitur, ac deciditur, secundum illam iu- dicare tenetur. Sin lex talis non suppetat, à simi- libus ad similia procedere debet. iuxta l. 12. ff. de legibus. Non possunt omnes articuli sigillatim aut legibus aut Senatusconsultis comprehendere; sed cum in aliqua causa sententia eorum manifesta est, is qui iurisdictioni præest, ad similia procedere, & ita ius dicere debet.

NB. In iis, quæ sunt subordinata, tanquam perfe- ctum & imperfectum, vel tanquam totum & pars. Extensio etiam fieri debet ad casus non expressos, iuxta reg. 53. in 6. *Cui licet, quod plus est, licet*
vtrique

vtiq³ quod minus est. & reg. 80. eod. In toto partem non est dubium contineri, quare cui testamentum facere concessum est, ei etiam codicillus: Contra cui codicillum prohibitum facere, eidem multo magis testamentum. Item, cui tempore Quadragesimæ esset carniū permissus est, ouorum quoque permissus censetur. Nam concesso Principalī, conceduntur etiam accessoria.

CAP. XIX.

De restrictione legis secundum æquum
& bonum.

Æquum & bonum opponitur iuri stricto, vel bonum proprietati tenaciter adherenti: de quo sermo Reg. 90. ff. In omnibus, maxime tamen in iure, æquitas spectanda est. Hinc illud enatum, *Summum in summ a iniuria.*

Æquum & bonum, siue epieikeia est emendatio iusti legitimi: dicitur enim aliquem casum à lege propter æquitatem excipiendum esse, qui alioquin verbis vniuersalibus legis comprehenderetur. Æquitatis enim ratio interdum dicitur, concurrente aliqua circumstantia, contra verba legis agendum esse; quod uis non contra mentem Legislatoris: quippe Legislator, si interrogatus fuisset, utrum ad hunc quoque eventum legis suæ obligationem extendi vellet, utique negasset: vel nunc quoque, si adesset idem diceret. Consentit S. Thomas definiens, quod epieikeia siue æquitas sit correctio legis, ubi deficit propter vniuersale. V. C. si lege civili cautum sit, ne ciuitatis portæ aperiantur, aperiri tamen possunt ac debent, et casu, quo ciues, hostium imperum fugientes, ad ciuitatem se recipere cupiunt. Et lex Ecclesiastica de ieiuniis